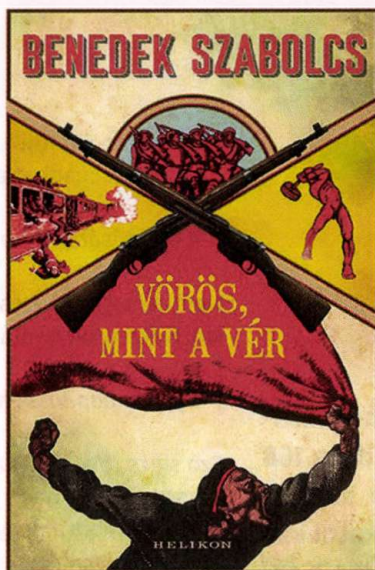

Könyv

Vörös az ég alja

Kicsit rikít a piros. De mit várjunk egy olyan korszaktól, amelynek jelképe egy meztelen, vörös bőrű kalapácsos ember, egy elrajzolt, ordító szájú matróz („Fegyverbe!”), valamint egy páncélvonalat és expresszívre fazonírozott, puskás emberek tömbje?

Száz éve már, több is talán? Néhány nappal csupán, hisz a história 1919. május 1-jén kezdődik. Gorombán. Egy pap meggyilkolásával. Amit azonban nem lehet antiklerikális jelszavakkal magyarázni, megfényesíteni. Nem is, hiszen egy átvágott toroknál nincs beszédesebb.

A Tanácsköztársaság viharai közt evickél egy antihős, a Galilei-körben otthonos könyvtáros, Gábor Oszkár, valamint exszeretője, Makovszky Antónia, egy mérsékelt arisztokrata író, akiben buzog feminizmus is. Mellettük népség, katonaság: vörös örök, Lenin-fiúk, Szamuely és Cerny és Korvin elvtárs, valamint Fedák Sári, a dörgő hangú Mannlicher úr és a pukkanós Frommer úrfi, a kor hősei.

Erőszakos koré. Kiszolgáltatottságukban sehol egy támasz. Még egymásban sem tud megkapaszkodni Oszkár és Antónia a vörös sodrásban. Ám ha azt hinnénk, hogy az író Tormay Cécile Bujdosó könyvét hangszerelte volna tovább új futamokkal, ennél nagyobb aligha tévedhetnénk. Ez a történet sokkal gazdagabb, árnyaltabb, mint az említett kurzusregény.

Társadalmilag is rétegzett. A mindenkor Magyar Házmester minduntalan beleavatkozik hőseink életébe, fenyegető jelenléte megelőlegezi a vörös-, a fehérterrort, a nyilas-, az ÁVH-időket. (Tudják: Hol zsarnokság van...) S feltűnik olyan gyilkos asszony is, akivel egy kommersz detektívregényben nem számolnánk, mert alig is látszik, ám a végére minden kiderül. Róla is. Nincs persze Agatha Christie-s leleplezés, de akad benne történeti meglepetés, és nem fogják elhinni, merre van a kijárat e csapdából. Hát Ausztria felé.

(Benedek Szabolcs: *Vörös, mint a vér*. Helikon Kiadó.)

/ Erdélyi S. Gábor

Film

Hó és halál

Keserves helyzet. Egy hóba fúródott kisrepülő, egy magányos túlélő, aki a fehérbe nagy S. O. S.-t taposott, egy kőhalom (alá temetve a társ), körben kopárság, néptelenség, csend. Sarkvidék. A férfi léket vág, néha akad zsákmány is, nyers. Egy tekerős szerkentyűn sugározza a vészjeleket, de válasz nincs. Csak a szél, a hó, a fagy. A lezuhant repülőben meghúzhatja magát a férfi. De meddig még, uramisten?

Aztán feltűnik egy helikopter! Maga a csoda. Ám a hóviharral nem bír. Lezuhan. Így lesznek hőseink eggyel többen: egy thai asszony megsebesülve túléli. Aki a gépet vezette, maga is kap egy kis kőgúlát, mementőt. Az asszonyt, a meghasadt hasút a dán férfi magával viszi. Ám ez nem sokat old a magányon. A nő többnyire eszméletlen, közös nyelvük nincs.

Egy ideig még lehet remélni, hogy a vissza nem térő helikoptert majd keresni fogják. A hasznosíthatókért visszajár a férfi: ruha, kempinggáz, térkép. Mégis el kell indulni. Egyedül próbálkozzék-e, vagy vigye az alig élő nőt is? Hamis kérdés. Aki él, azt nem lehet otthagyni.

És elindulnak. Ott a tragédia a fagyban, a kékülő ujjakban, a sebes lábban, a szánra kötözött, egyre csöndesebb nő rebbenéseiben.

Az abszolút főhőst, Mads Mikkelsen méltán rajongják körbe a kritikák. A filmet egészében viszont súlyosan félreértik. A nő meghal, a férfi hirtelen észrevesz egy színesen virágzó bokrot. Ott, a hómezőn. Ahol nem lehet. Tehát ha mégis, akkor ez nem naturalista magamagát jelenti, hanem mást. Például azt, hogy a kimerült férfi delirál. Hallucinál. A remény fata morgánáját látja. A vágy irracionális látomását: a halott nő felébred, a sosem volt, sosem lesz helikopter leszáll. Semmi hepiend, semmi Hollywood, ne higgyék! Csak a fájdalmas reménytelenség. Hó és halál. Így kerek. És gyönyörű!

(A *Sarkvidék* című izlandi filmet Joe Penna rendezte.)

/ Bölcs István